

miştir (1419). 6. *en-Necâhu't-tâli tilve'l-merâh* (İÜ Ktp., nr. 143; Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 3082). Sarf konusunda olup Abdullah Osman Abdurrahman Sultân eseri Ümmülkurâ Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak tahkik etmiştir (1414).

Siğnâki'ye nisbet edilen diğer eserler de şunlardır: *el-Muhtaşar* (sarf konusunda), *Şerhu Muhtaşari't-Taḥâvî*, *Keşfü'l-avâr li-ehli'l-bevâr*, *Fetâva'r-ri'âye fi tecdidi mesâ'ili'l-Hidâye* (Râgıb Paşa Ktp., nr. 504). Klasik kaynaklarda geçmemekle birlikte Taşkent'teki Özbekistan Fenler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesi'nde kayıtlı olup (nr. 11084, vr. 11^b-14^a) Necdet Tosun tarafından neşredilen (bk. bibl.) *Risâle-i Hüsameddin-i Siğnâki* veya *Menâkıb-ı Ahmed-i Yesevî* adlı Farsça küçük risâle de ona nisbet edilmektedir. Ancak anılan risâlede Siğnâki gibi cedelci yönü bulunan bu usul ve fıkıh âliminin kalemin-den çıkması pek muhtemel görülmemen menkıbevi bilgiler yer almakta, baş taraf-taki, "Bu risâle, *Nihâye* müellifi Mevlânâ Hüsameddin Allâme Siğnâki'nin tasnifa-tındandır" cümlesi dışında eserin ona aidi-yetini gösteren bir kanıt bulunmamakta-dır.

BİBLİYOGRAFYA :

Divânü lugâti't-Türk, I, 392; Siğnâki, *el-Kâfi: Şerhu'l-Pezdevî* (nşr. Fahreddin Seyyid Muhammed Kânit), Riyad 1422/2001, V, 2482-2487; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 9-120; a.mlf., *el-Vâfi fi usûli'l-fıkıh* (nşr. Ahmed M. Hammûd el-Yemânî), Kahire 1423/2003, V, 1975-1982; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 1-138; Ebû'l-Berekât en-Neseî, *Şerhu Hâfıziddin en-Neseî li-Kitâbi'l-Müntehab fi usûli'l-mezheb* (nşr. Salim Ögüt, doktora tezi, 1408/1988), Câmîatü Ümmi'l-kurâ, I, 13-14, 33; İtkânî, *et-Tebyîn* (nşr. Sâbir Nasr Mustafa Osman), Küveyt 1420/1999, I, 456-457; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 21; Takıyyüddin es-Sübkî - Tâceddin es-Sübkî, *el-İbhâc fi şerhi'l-Min-hâc* (nşr. Ahmed Cemâl ez-Zemzemî - Nûreddin Abdülcebbâr Sagîrî), Dübey 1424/2004, VI, 2548; Kureşî, *el-Cevâhîrü'l-büḥḳe*, I, 157; II, 114-116, 295; III, 285, 319, 499; Bâbertî, *el-'İnâye* (İb-nü'l-Hümâm, *Fethu'l-kâdir* içinde), I, 2; İbn Ha-cer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, II, 60, 255; İbn Tağ-rîberdî, *el-Menhelü's-şâfi* (nşr. Nebîl Muham-med Abdülazîz), Kahire 1988, V, 163-166; İbn Kutluboğa, *Tâcû'l-terâcim fi men şannefe mi-ne'l-Haneḳiyye* (nşr. İbrâhîm Sâlih), Beyrut 1412/1992, s. 90; Süyûtî, *Buḡyetü'l-vu'ât*, I, 537; Taş-köprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, II, 266; *Keşfü'z-zu-nûn*, I, 112-113, 403, 484; II, 1775, 1848-1849, 1929, 2032, 2037-2038; Temîmî, *et-Tabakâtü's-seniyye*, III, 150-152; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-be-hiyye*, s. 62; Râgıb et-Tabbâh, *İ'lâmu'n-nübelâ' bi-târîhi Halebi's-şehbâ'*, Halep 1343/1925, IV, 545-546; V. V. Barthold, *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*, İstanbul 1927, s. 15, 104, 127; a.mlf., *Moğol İstilasına Kadar Türkistan* (haz. Hak-kı Dursun Yıldız), İstanbul 1981, s. 229; Brockel-mann, *GAL*, II, 116; *Suppl.*, II, 142; Zeki Velidî Togan, *Bugünkü Türklü Türkistan ve Yakın Ta-*

rihi, İstanbul 1981, I, 35, 63; J. Eckmann, *Çağa-tayca El Kitabı* (trc. Günay Karaağaç), İstanbul 1988, s. 40; Mustafa Aydın, *Batı Türkistan'da Yer Adları* (yüksek lisans tezi, 1989), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 105; Ahmet Özel, *Haneḳî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 73-74; Abdullah Mus-tafa el-Merâgî, *el-Fethu'l-mübîn* (nşr. Abdülha-mîd Ahmed Haneḳî), Kahire, ts., II, 112, 116; Nec-det Tosun, "Ahmed Yesevî'nin Menâkıbı", *İLAM Araştırma Dergisi*, III/1, İstanbul 1998, s. 73-81.

RAHMİ YARAN

SİH DİNİ

Hindistan'da
Guru Nanak'ın öğretileri doğrultusunda
XV. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan
tek tanrılı din.

XIV. yüzyıldan itibaren Kuzey Hindistan'da farklı din ve inançlar arasında uzlaşma hareketleri görülmüş, bu kapsamda İslâm'ın tevhide dayalı sınıfsız toplum anlayışı ve bölgede yaşayan mutasavvıfların öğretisi Hint toplumunu derinden etkilemiştir. Sih dini de Hindular'ın çok tanrılı ve putperest inanışlarına, kast sistemine ve Brahmanlar'ın aşırılığa varan uygulamalarına karşı bir tepki olarak XV. yüzyılın sonlarında Hindistan'ın kuzeybatısındaki Pencap bölgesinde ortaya çıkmıştır. Sih dini yerli Hindu düşüncesi, özellikle belli bir Tanrı'ya bağlılığı dayanan Bhakti geleneğiyle İslâm Tanrı inancının bir karışımı olarak aşırı ibadet ve riyâzet yerine ahlâkî davranışlara önem veren, uzlaştırmacı ve eşitlikçi bir dinî hareket olarak gelişmiştir. Ancak bu dinin şekillenmesinde ve akidesinin oluşumunda esas pay Guru Nanak'a aittir. Nanak'ın hayatı ve düşünceleri üzerinde başka birçok kişi gibi XV. yüzyıl sūfî düşünürü Kabîr'in de etkisi olmuştur. Nanak'ın onunla görüştüğü ve ondan etkilendiği söylenir. Yeni bir din ortaya koyma iddiasında bulunmayan Nanak'ın gayesi dinler arasında uzlaşma sağlayarak toplumsal ve ahlâkî bir ıslahat meydana getirmektir. Tek, yüce ve evrensel Tanrı anlayışının yanı sıra dürüstlük, hoşgörü, sevgi, barış ve alçak gönüllülük ilkelerini benimseyen Nanak'ın eleştirisi dinlerin aslından ziyade onların mesajını iyi algılayamamış olan din mensuplarına yöneliktir. Nanak, Hindu'nun iyi bir Hindu, müslümanın da iyi bir müslüman olmasını istiyordu. Başlangıçta farklı ırk ve kastlardan insanların bir araya gelmesiyle oluşan dinî cemaat zaman içinde kendilerine Sih adı verilen bir topluluğa dönüştü. Pencap dilinde "çirak" veya "öğrenci" anlamına gelen *sih* (*sikh*) kelimesinin Sanskritçe ve Pali dilindeki karşılığı *siṣya* ve *sikhadri*.

Guru Nanak'tan sonra gelen ve öğretileri Sih dininin şekillenmesinde etkili olan dokuz mânevî rehberin (guru) sonuncusu Guru Gobind Singh, 1699'da Khalsa teşkilâtını kurarak barışçı bir ülküsü olan Sih dininin askerî bir görünüm almasında ve Sihler arasında farklı düşünce ve mezheplerin ortaya çıkmasında rol oynadı. Khalsa teşkilâtının kuruluşu Sihler'i yeni ve farklı bir millî kimliğe büründürdü. Bir Sih'in Khalsa'ya girmesi için giriş merasimi yapılır. Khalsa'ya katılmış erkeklerin adlarının sonuna "singh" (aslan), kadınlarınkine "ka-ur" (prenses) pâyesi eklenir. Khalsa'ya katılmış bir Sih erkeği "beş k" olarak bilinen kılık kıyafet kurallarına uymak zorundadır. Bunlar "kah" (kısa pantolon), "kangha" (tarak), "kara" (sağ bileğe takılan demir bilezik), "keş" (kesilmemiş saç sakal) ve "kirpan" (kama / kılıç). Bir Sih erkeği kesilmemiş saçını başına sardığı türban adı verilen bir çeşit sarık içinde saklar. Sih cemaati pek çok mezhebe sahip olmakla birlikte temelde iki gruba ayrılır: Sehajdari (tırışlı olanlar) ve Keşdari (tırışsız olanlar). Birinci gruba Nanakpanthi de (Nanak'ın takipçileri) denir.

Sih dininin sembolü, Tanrı'nın bilgisini temsil eden simetrik iki kama arasında dik duran ve "khand" olarak isimlendirilen, iki ağızlı bir kılıçla Tanrı'nın sonsuzluğunu temsil eden bir daireden oluşan şekildir. Pek çok yerde kullanılan bu sembol Sihler'in "nişân-sâhib" diye adlandırdıkları turuncu bayraklarının üzerinde de yer alır. Günümüzde çoğunluğu Hindistan'da olmak üzere dünya genelinde 23 milyona yakın Sih dini mensubu bulunmaktadır. Hindistan'daki Sihler'in büyük kısmı Pencap bölgesinde yaşar ve Pencabî dilini konuşur. Hindistan dışındaki Sihler ise başta İngiltere, Güneydoğu Asya, Kuzey Amerika, Doğu Afrika, İtalya, Avustralya ve Yeni Zelanda olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerine dağılmış durumdadır. Eğitime çok önem veren Sihler politikatın ekonomiyi ve spora kadar hayatın her alanında kendilerini göstermektedirler.

Kutsal Metinler. Sih dininin kutsal metni olan *Guru Granth Sahib* toplam 1430 sayfadan oluşan, Pencabî dilinde ve Guru Nanak'a ait Gurmukhi alfabesiyle yazılmış bir kitaptır. *Adi Granth* isimli metin ise beşinci guru Arjan (Arjun) tarafından derlenmiş olup (1604) *Guru Granth Sahib*'in küçük bir bölümünü ihtiva eder. *Guru Granth Sahib*'de Sih gurularının manzumelerinin yanı sıra Ramanuja (ö. 1137), Namdev (ö. 1350) ve Ramananda (ö. 1470) gibi Hindu Bhakti hareketi mensuplarının,

ayrıca Şeyh Ferîdüddin Mes'ûd (ö. 1265) ve Kabir (ö. 1518) gibi müslüman sūfîlerin deyişleri yer almaktadır. Onuncu guru Gobind Singh kitaba son şeklini vermiş ve kendisinden sonra yeni bir guru gelmeyeceğini bildirerek *Guru Granth Sahib*'i sonuncu ve ebedî olarak yaşayan guru ilân etmiştir. Gobindh ayrıca kendine ait manzumeleri *Dasam Granth* isimli bir kitapta toplamıştır. Her Sih ailesi evinde bir *Guru Granth Sahib* bulundurmak ve her gün ondan bir bölüm okuyarak üzerinde düşünmekle yükümlüdür. Aşırı sevinç ya da üzüntü durumlarında kitabın kırk sekiz saatte hatmedilmesi âdet olmuştur. *Guru Granth Sahib*'in on günde hatmedilmesi ise daha çok başvurulmuş bir uygulamadır. Bir Sih belli zaman aralıklarıyla kitabın tamamını hatmetmelidir.

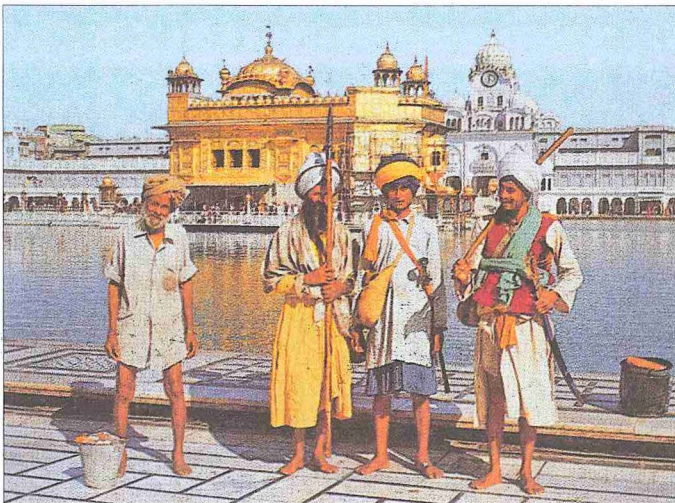
İnanç Esasları. Sih dininin inanç esaslarının başında Tanrı'nın varlığına ve birliğine iman gelir. Sih dini Tanrı anlayışı bakımından İslâm'a yakındır. Buna göre Tanrı her şeyin yaratıcısı, ikincisi olmayan tek Tanrı'dır. Aslında kavranılamaz olan Tanrı insanlar kendisini bilsinler diye kavranılabilir hale gelmiştir. Yani Tanrı'nın insanlar tarafından bilinmeyen yönleri olduğu gibi bilebilen özellikleri de vardır. Bütün yaratılmış varlıklarda değişme özelliği bulunmasına karşılık Tanrı ezeli, ebedî ve zamanın ötesinde olup asla değişmeyendir. O hem sabit hem sürekli. O hiçbir şeye benzemez, her yerde hâzır ve nâzır olup her varlığın özünde bulunur. Nanak, Tanrı'dan bahsederken "sözle anlatılamaz", "şekli olmayan, şekilsiz" gibi ifadeler kullanmıştır. Sihler, Tanrı'yı isimlendirmek için en çok Nam (isim) kelimesini kullanırlar. Ayrıca Sihler'in yaşadıkları bölgelerde Tanrı'yı ifade eden sıfat ve isimler genellikle Sihler tarafından da benimsenmiştir.

Bunların başlıcaları "sat / satnam, Vahe-guru, ram, mohan, gobind, hari, Allah, huda, akal, agam, kadur, karanhar, kerim"-dir. Tanrı için "anami" (isimsiz) ve "sat" (gerçek) "guru" isimleri de kullanılmaktadır. Sih mâbedlerinde yer alan en dikkat çekici yazı ise "Tanrı birdir" mânasındaki "İk onkar"dır. Guru Nanak'ın yanı sıra onun ruhunu taşıdığına inanılan diğer dokuz guruya ve onların öğretilerine inanmak da Sih inancının önemli bir prensibidir. Sih guruları geliş sırasına göre şöyledir: Guru Nanak (ö. 1539), Guru Angad (ö. 1552), Guru Amar Das (ö. 1574), Guru Ram Das (ö. 1581), Guru Arjan (ö. 1606), Guru Har Gobind (ö. 1644), Guru Har Rai (ö. 1661), Guru Har Krişan (ö. 1664), Guru Teg Bahadur (ö. 1675), Guru Gobind Singh (ö. 1708). Sih dininin mensupları bu on guruya ilâhlık nisbet etmemekle birlikte onlardaki ruhun tek bir ruh, yani Guru Nanak'ın ruhu olduğuna, ayrıca Guru Nanak'ın ve diğer guruların vahye muhatap kılındığına inanırlar. Nanak'ın ilk tebliği Mul Mantra olarak da bilinen şu sözlerle başlar: "Bir Tanrı vardır, en yüce gerçek O'dur. O yaratıcı, korkusuz ve nefretsizdir. Her yerde hâzır-dır, evreni kaplar. O doğmamıştır, tekrar doğmak için de ölmez ..." ("Japji I", *Guru Granth Sahib*). Diğer Hint dinlerinde yer alan maya, karma ve tenâsüh kavramları Sih dininde de kültürel mânada kabul görmüştür. Dünya hayatına ait olan ve insanı yanıltan şeylerin hepsi maya olarak görülür. İnsan mayanın aldatıcı cazibesine kapılıp nefsinin esiri olmamalıdır. İnsanın gelecek hayatında göreceği şeyler bugünkü amellerinin bir sonucudur. Sih dindarlığında benliğin yok edilmesi önemli bir husustur. Kötülüklerden uzak kalmak ve erdemli davranışlarda bulunmak Sihler'in sıkı sıkıya uymaları gereken ahlâkî görevlerdir.

Sih inancına göre insanlar küllî nur ya da ateş olan yüce Tanrı'dan kopmuş kıvılcımlardır ve dünyaya gelmek suretiyle kirlenmişlerdir. Ancak insan hep aslına, yani küllî nura dönmek arzusundadır. Bu dönüş, yalnız Tanrı'ya lâıyk bir saflığa ve temizliğe ulaşanlar için mümkün olacağından insan daima bulunduğu konumdan daha yukarıya doğru yükselmeyi ister. Yükseliş ise tenâsüh vasıtasıyla olabilir. Sih dininde bu yükseliş beş basamak şeklinde sıralanmıştır. Her Sih'in en önemli ideali bu süreçleri tamamlayıp nihâi olarak Tanrı ile buluşmak ve O'nunla bütünleşerek karmadan, yani doğum ve ölüm zincirinden kurtulmaktır.

İbadet ve Mâbed. Sih dini çile ve riyâzet anlayışını reddeder. Oruç, kurban, kefarete vb. ibadet ve uygulamalar da bu dinde yoktur. Ancak sadaka kültürü gelişmiş olup bir Sih mal varlığının onda birini din kardeşlerine ve Sih toplumuna vermekle yükümlüdür. Sih dininde en önemli ferdi ibadet "Nam simran"dır (Tanrı'nın ismini zikretme). Bu ibadet mekanik olarak ismin tekrarından ibaret olmayıp bu yolla kişi isim (Nam-Tanrı) üzerinde tefekkür ederek saflaşır ve Tanrı'ya yaklaşır. Zira ismi devamlı şekilde hatırlamak suretiyle her an Tanrı'nın kendisini gördüğünü düşünür, bu da onu kötülük işlemekten korur. Günlük ibadet üç şekilde gerçekleşir. 1. Sih müminin şafak vaktinde tercihen akan bir suda yıkandıktan sonra Guru Nanak'a ait en önemli dualardan biri olan Japji'yi, Guru Gobind Singh'e ait zikir ve ilâhileri (Jap ve Svayya) ezberle okuyarak tefekküre dalması, 2. Bir Sih ailesinin mâbede gitmişse sabahleyin toplanıp *Guru Granth Sahib*'den herhangi bir bölümü okuması, 3. Sih müminlerinin mâbedleri olan gurdwarada cemaat halinde bir araya gelmesi. Mâbeddeki ibadet herhangi bir zamanda yapılabilir; fakat genellikle cemaatle ibadet için sabah erken ve akşam olmak üzere günde iki defa toplanmak gelenek halini almıştır.

Sih mâbedleri mimari bakımdan Hint ve İslâm mimarisinden izler taşır, genellikle de Taç Mahal'le benzerlik gösterir. En önemli Sih mâbedi, Pencap eyaletinin kuzeybatısındaki Amritsar bölgesinde yer alan Altın Tapınak'tır (Sri Harimandir, Darbar Sahib). Büyük bir havuzun ortasında inşa edilen bu mâbedin dört tarafında Sih dininin bütün kastlara açık olduğunu belirtmek için birer kapı bulunur. Burayı hacı olmak ya da şifa bulmak amacıyla ziyaret edenlerin sayısı oldukça fazladır. Mâbedlerde en çok önem verilen husus, kutsal ki-

Altın
Tapınak
önünde
Sihler

tap *Guru Granth Sahib*'e bir insan gurya davranır gibi davranılıp saygı gösterilmesidir. Kitap yıldızlarla süslenmiş bir taht üstünde kadife yastıklar üzerinde muhafaza edilir; sıcak mevsimlerde açılıp serinletilir. Mâbede ayakkabılarını çıkararak giren bir Sih önce *Guru Granth Sahib*'in önünde saygıyla eğilir veya secde eder; ardından kitaba arkasını dönmeye dikkat ederek yere oturur ve cemaate katılır. Mâbedde başı örtülü olan kadınlar erkeklerden ayrı yerde oturur. Sih dininde din adamı sınıfı yoktur. Mâbed yönetim kurulu *Guru Granth Sahib*'i iyi okuyabilen bir kadın veya erkeği ibadeti yöneten kişi yani bir nevi imam (giyani) olarak görevlendirir. İbadet (divan) giyaninin *Guru Granth Sahib*'i açıp okumasıyla başlar. İlâhilerin müzik eşliğinde terennümü ibadetin önemli bir özelliğidir. *Guru Granth Sahib*'den ve *Dasam Granth*'dan okunan ilâhilerden sonra dua ve o güne ait ilâhî emrin söylenmesiyle sona eren ibadet un, şeker ve manda sütünden yapılmış bir yiyeceğin cemaate dağıtılmasıyla sona erer. Gurdwaralar ibadet dışında sosyal fonksiyon da icra ederler. Düğün merasimleri, yeni doğan çocuklara isim konulması ve Khalsa teşkilâtına giriş merasimleri bu mâbedlerde gerçekleşir.

Sihler'in hafta içinde kutsal saydıkları özel bir gün yoksa da yıl boyunca geleneksel kültürleri gereğince kutladıkları birçok bayram vardır. Bilhassa Sih gurularının "gurpurb" diye bilinen doğum yıl dönümleri, guru oluşlarının başlangıç tarihleri ve ölüm tarihleri Sihler için önemli kutlama ve anma günleridir. Sih gençleri çeşitli görevlerden oluşan ve "seva" denilen toplum hizmetini yürütmek için teşvik edilir. Böylece onların hayır severlik, fedakârlık, tevazu gibi erdemleri öğrenip uygulamaları sağlanmış olur. Her Sih seva konusunda birbiriyle yarışmalıdır. Mâbed hizmetlerinin yanı sıra "langar" adı verilen ve birlikte yenen yemek işleri gönüllü olarak çalışan Sihler tarafından yürütülür.

Sihler ölümlerine karşı görevlerini genellikle Hindular gibi onları yakarak yerine getirirler. Duruma göre cesedin yakılmadan akarsuya bırakılması veya toprağa gömülmesi de rastlanan uygulamalardandır. Ölünün yakılması ailenin sorumluluğu kapsamındadır. Ölen kişi yıkandıktan sonra ona temiz elbiseler giydirilir ve o kişi Khalsa mensubu bir Sih ise "beş k"-nin üzerinde bulunmasına dikkat edilir. Ateşi en yakın akrabası veya arkadaşlarından biri yakar. Yanma süresince ilâhiler okunur. Sonunda küller akarsuya bira-

kılır veya toprağa gömülür. Yakma işleminin ardından *Guru Granth Sahib*'in on günde hatmedilmesi gerekir. Sih kültüründe ölüm olgusu, aslına dönme ve Tanrı ile bütünleşme anlamına geldiği için korkulacak bir husus diye görülmez. Sih dininde kocası ölen kadının yakılması şeklindeki Hindu uygulaması kabul görmemiştir. Kadın-erkek ayırımına yer vermeyen Sih dininde dul kadınlar tekrar evlenebilir.

Bir Sih'in kurtuluşa ulaşabilmesi için guruların ve *Guru Granth Sahib*'in öğretilerine dayanan bir hayat sürmesi gerekir. İnanç ve ibadetle ilgili temel hususların yanı sıra yaşam boyu uyulması gerekli görülen prensip ve kurallardan bazıları şöyledir: Kast, kirlenme fikri, kara büyü, kehanet, uğur arama, yıldız falı, dönencelerle ilgili hurafe uygulamaları, kutsal iplek takma, alna kast işareti koyma, putpe-restlik, Hindu ve müslüman velîlerin mezarlarında dua etme, diğer dinlerin hac yerlerini ziyaret etme ve Hindu cenaze merasimlerini takip etme gibi uygulamalardan uzak durmak; asla çocuklarını, özellikle kız çocuklarını öldürmemek; çocuklarının saçlarını kesmemek ve onları imanlı olarak yetiştirmek; geçimlerini sadece meşrû yoldan kazanılmış para ile sağlamak; cömertlik etmek; kumar oynamamak ve hırsızlık yapmamak; alkolden, afyon vb. uyuşturuculardan ve tütünden uzak durmak; başkasının karısına kendi annesi, başkasının kızına kendi kızı gibi saygı

göstermek; diğer Sih dindaşlarını, "Khal-sa Tanrı'nındır, zafer Tanrı içindir" diyerek selâmlamak.

BİBLİYOGRAFYA :

M. A. Macauliffe, *The Sikh Religion: Its Gurus, Sacred Writings and Authors*, Oxford 1909, I-VI; D. Greenlees, *The Gospel of the Guru Granth Sahib*, Adyar-Madras-India 1952; S. N. Sinha, "Introduction", *Guru Nanak*, New Delhi 1969, s. XII-XVI; G. S. Talib, "Guru Nanak-An Outline of His Teaching", a.e., s. 33-47; J. Singh, "Guru Nanak's Concept of God", a.e., s. 57-66; Abdul Majid Khan, "Muslim Devotees of Guru Nanak", a.e., s. 132-140; G. Singh, *The Sikhs: Their History, Religion, Culture, Ceremonies and Literature*, Madras-Bombay 1970; M. P. Srivastava, *Society and Culture in Medieval India (1206-1707)*, Allahabad 1975, s. 49-51; W. O. Cole - P. S. Sambhi, *The Sikhs: Their Religious Beliefs and Practices*, London 1978; W. H. McLeod, *Guru Nanak and the Sikh Religion*, Oxford 1978; a.mlf., "Sikhism", *Encyclopedia of Asian History*, New York 1988, III, 463-465; S. Radhakrishnan, "Adi Granth and the Sikh Religion", *Indian Religions*, New Delhi 1979, s. 179-190; Y. O. Kim, *World Religions*, New York 1982, II, 95-119; K. Singh, *A History of the Sikhs*, Princeton 1984, I-II; a.mlf., "Sikhism", *ER*, XIII, 315-320; Huzeyfe Sayım, *Sih Dininin Kurucusu Guru Nanak'ın Hayatı ve Öğretileri* (yüksek lisans tezi, 1986), EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 1-96; a.mlf., "Sih Dini", *EÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11, Kayseri 2001, s. 85-103; H. O. Thompson, *World Religions in War and Peace*, Jefferson 1988, s. 81-90; Şinasi Gündüz, "Sih Dini", *Yaşayan Dünya Dinleri* (ed. Şinasi Gündüz), Ankara 2007, s. 373-381; Abdurrahman Küçük, "Sihizm", *AÜİFD*, XXVIII (1986), s. 391-417; Muhammad İkbal, "Sikhs", *EP* (İng.), IX, 576-581; C. E. Bosworth, "Sikhs", a.e., IX, 581-582; H. A. Rose, "Sikhs", *ERE*, XI, 507-511.

HUZEYFE SAYIM

Altın Tapınak'ın içinden bir görünüş

